

ÕIGUSKANTSLER

Adressaat
Aadress

Teie 2.02.2010 nr

Õiguskantsler 3.06.2010 nr 6-1/100340/1003420

Lõppvastus

Austatud

Pöördusite minu poole palvega uurida Statistikaameti tegevuse seaduslikkust seoses Teie kaasamisega riiklikesse statistilistesse vaatlustesse. Leiate, et statistilistes vaatlustes osalemine on liialt koormav ning olete Statistikaametil korduvalt palunud enda eemaldamist statistilise vaatluse valimist, kuid see on jäänud tulemusteta.

Teie avalduse lahendamiseks esitasin teabe nõudmise Rahandusministeeriumile ja Statistikaametile. Palusin selgitada statistilise vaatluse valimi moodustamise põhimõtteid ning uurisin, kas oleks võimalik statistilise vaatluse valimist eemaldada füüsilised isikud, kes tegelevad põllumajandusega väikeses mahus ega soovi riiklikus statistilises vaatluses osaleda. Samuti palusin selgitada, miks on mõned füüsilised isikud mitme statistilise vaatluse valimis ning miks tuleb andmeid esitada statistiliseks vaatluseks mitmel järjestikusel aastal.

Statistikaamet ja Rahandusministeerium esitasid põhjalikud selgitused riiklike statistiliste vaatluste läbiviimise põhimõtete kohta, millest annan Teile järgnevalt lühiülevaate.

Riikliku statistilise vaatluse korraldamise põhjus (sh põllumajandust puudutavad vaatlused) võib olla kas riigisisene või rahvusvaheline statistikavajadus.¹ Euroopa Liidus reguleerib põllumajandusstatistikaga seonduvaid küsimusi Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus 1166/2008, mis käsitleb põllumajandusettevõtete struktuuriuuringuid ja põllumajanduslike tootmismeetodite uuringut (edaspidi: *EL määrus*). EL määruse artiklis 3 sätestatud kriteeriumitest lähtudes peab statistiliste vaatlustega olema kaetud vähemalt 98% riigis kasutatavast põllumajandusmaast ja hõlmatud 98% loomakasvatusest loomühikute arvestuses. Eestis kuulub märkimisväärne osa põllumajanduslikest majapidamistest füüsilistele isikutele.² Seetõttu ei ole

¹ Põllumajandusstatistika on aluseks nii Euroopa Liidu kui ka Eesti põllumajanduspoliitika kujundamisel (sh toetuste määramisel).

² 2007. a põllumajanduse struktuuriuuringu andmetel oli Eestis 23 336 majapidamist ja neist 21 889 (93,8%) olid füüsiliste isikute majapidamised. 2007. a oli Eestis 906 800 ha kasutatavat põllumajandusmaad, sellest füüsiliste isikute majapidamiste valduses oli 469 700 ha (51,8%). Veiseid oli põllumajanduslikel majapidamistel kokku 253 300, sh füüsiliste isikute majapidamiste valduses 85 100 (33,6%). Lambaid ja kitsi oli 87 500, sh füüsiliste isikute majapidamiste valduses 64 000 (73,1%). Sigu oli 369 700, sh füüsiliste isikute majapidamiste valduses 34 500 (9,4%).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

võimalik füüsilisi isikuid, kes vastavad riikliku statistika seaduse § 6 lg 1 tingimustele³, vabastada põllumajandust puudutavates riiklikes statistilistes vaatlustes andmete esitamise kohustusest.⁴

Statistikaamet selgitas kuidas riikliku statistilise vaatluse juhusliku valimi moodustamine toimub. Uuringute jaoks valimite võtmisel peab olema tagatud iga üldkogumi objekti võimalus sattuda valimisse. Kui valimi moodustamise tingimuseks on vaid isiku soov uuringus osaleda, siis pole tegemist juhusliku valimiga ning uuringu tulemused pole usaldusväärsed ega rahvusvaheliselt aktsepteeritavad. Vastavalt uuringu eesmärgile defineeritakse uuringu üldkogum ja võetakse põllumajanduslike majapidamiste nimekirjast välja definitsioonile vastavate majapidamiste nimekiri. Edasi jaotatakse nimekiri gruppidesse, leitakse valimi optimaalne paigutus, s.t kui suur valim tuleb võtta igast grupist, et oleks tagatud uuringu jaoks vajalik täpsus. Järgnevalt võetakse juhuslik valim kokkulepitud suurusega. Uue vaatlusperioodi valimi moodustamisel jääb osa valimist samaks, osa eelmise aasta objektidest jäetakse valimist välja ning nende asemele võetakse valimisse uued objektid. Statistika võrreldavuse tagamiseks on vajalik, et kõik majapidamised, mis on mingi vaatluse valimisse kaasatud, esitavad andmeid mitmel järjestikusel aastal.

Põllumajandusstatistika vaatluste valimid koostatakse statistilise põllumajanduslike majapidamiste nimekirja alusel. Põllumajanduslikuks majapidamiseks loetakse üksus, kus on, kas administratiivsete andmeallikate või viimaste Statistikaametile teadaolevate statistiliste andmete alusel, vähemalt üks hektar kasutatavat põllumajandusmaad või kus toodetakse põllumajandussaadusi peamiselt müügiks.

Kõik põllumajanduslikud majapidamised jagatakse teatud tunnuste järgi gruppidesse. Gruppide moodustamise aluseks on, olenevalt vaatlustest, kas tootmistüüp ja majanduslik suurus (põllumajanduse struktuuriuuringus), kasutatava põllumajandusmaa suurus (taimekasvatuse vaatluses) või loomade arv (loomakasvatuse vaatlustes). Taimekasvatuse vaatlustes osalevad kõik need majapidamised, kel on kasutatavat põllumajandusmaad. Loomakasvatuse vaatluses osalevad kõik need majapidamised, kus on konkreetset liiki loomi.⁵

Statistikaamet selgitas, et väiksemad majapidamised võivad praktikas olla kaasatud tihedamini valimitesse, kui nad asuvad grupis, kus on vähe antud tingimustele vastavaid majapidamisi. Näiteks tuleb sageli põllumajandusstatistikat toota maakonna tasemel, samas on väiksemates maakondades teatud tegevusaladele spetsialiseerunud majapidamisi vähe ja see tingib nende sagedase sattumise valimisse või mõningatel juhtudel konkreetse kihi kõikse valiku. Juhuvaimi roteerimine tagab valimitesse kaasamise hajutatuse ainult kihtide küllaldase suuruse korral. Samas majapidamiste massiline valimitest väljalülitamine rikuks juhuvalimi põhimõtet. Kui näiteks mitte võtta taimekasvatuse vaatlusesse majapidamisi, mis kuuluvad loomakasvatuse valimitesse,

Kodulinde oli 1 718 800, sh füüsiliste isikute majapidamise valduses 147 000 (8,6%). Mesilasperesid oli kokku 23 400, sh füüsiliste isikute majapidamiste valduses 21 400 (91,6%).

³ Riikliku statistika seaduse § 6 lg 1 sätestab, et andmeesitajateks käesoleva seaduse mõttes on Eestis registreeritud juriidilised isikud, välismaa äriühingute filiaalid, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused, füüsilisest isikust ettevõtjad ning kinnisvara, ehitisi või nende osi omavad või põllumajandusmaad või põllumajandusloomi valdavad või rahvusvahelisi makseid deklareerivad füüsilised isikud.

⁴ Statistikaamet ja Rahandusministeerium selgitasid, et riikliku statistika seaduse § 7 lg 4 hõlmab eelkõige sotsiaalstatistilisi vaatlusi, milles soovitakse saada andmeid isiku enese kohta (nt ajakasutuse uuring).

⁵ Kui üksus on juba majapidamiseks määratud, siis maade ja loomade alampiire vaatlustesse määramisel eraldi enam ei arvestata, tähtis on, et vastav näitaja oleks suurem kui 0.

moonutaks see taimekasvatuse vaatluse tulemusi. Suur osa Eesti majapidamistest tegelevad mitme põllumajandusliku tegevusalaga ja seega ongi võimalik, et majapidamine satub valikusse mitmes vaatluses.

Mõistan Teie mure statistikaga seotud halduskoormuse pärast, kuid kahjuks ei ole mul võimalik Teid antud juhtumil aidata. Kvaliteetse põllumajandusstatistika olemasolu, mille koostamise nõuded tulenevad ülalviidatud Euroopa Liidu määrusest, sh selle määruse artiklist 3, on meie kõigi huvides. Loodan väga, et Te ei loobu oma valitud tegevusalast sellega seotud halduskoormuse tõttu.

Lähtudes Teie avalduse lahendamisel saadud teabest alustan omaalgatuslikult menetlust, et välja selgitada, kas Statistikaameti teadete avaldamine väljaandes Ametlikud Teadaanded on kooskõlas seaduse ja põhiseadusega. Tänan Teid pöördumise eest ning vabandan vastuse viibimise pärast.

Jõudu soovides

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Lisa: Statistikaameti 23.04.2010 kiri nr 1.1-3/10/481;
Rahandusministeeriumi 30.04.2010 kiri nr 1.1-13/5188.